On the Way of Man

62134

34

ד"ר נפתלי שנייד

על דרכו של אדם

הרהורים בשעת הלוייה

עכשיו רוחצים אותה. בריבוע הביתן הזה התאספו רבים וממתינים. רובם יושבים צפופים,א חרים עומדים ומטיילים במבואות בית העלמין.הרוב שותקים,מעטים משוחחים בלחש. בקהל הזה יש קרו בים וידידים וסתם שכנים ושכנות,שנדהמו מן הבשורה, שכל טוב הלב,המסירות,הנאמנות למשפחה וסבר הפנים לכל אחד אינם עוד ונעשו עבר ויצנחו יצנחו אל ים הנשיה. בסוף השלושים היתה או בת ארבעים,אך קשה היה לאמוד את גילה,כי בשנים האחרונות השמינה,והעין לא הבחינה עוד,אם נראתה יותר מבוגרת מאשר היתה או היתה יותר מבוגרת מאשר נראתה. לא כל המלוים הכירו אותה,ורבים באו לכבוד בעלה,שהוא איש מדע.כאן מיוצגים חבריו לעבודה ומלומדים אחרים;ידועה סמכותם הרבה במקצועותיהם,ויש בהם אפילו דגולים בעלי השנים נכבדים. רק בשאלות מות וחיים אינם בבית.הם גם יושבים פה באיזו הרגשה של זרות, כמו אורחים,שהוזמנו אל בית שאת מנהגיו אינם יודעים ואינם מבינים. גם רופא אחד בא,ו כנראה גם לו לא לגמרי נוח. הוא נקרא אליה לפנות בוקר, לאחר שידידים בילו בביתה ערב נעים והיא היתה כרגיל מארחת נחמדה. הוא נתן לה מה שכולם נותנים במקרים כאלה ועשה מה שצריך לעשות לפי לימודיו ולפי נסיונו,בתקוה שזה יחזיק אותה בחיים לפי שעה,ואח"כ יעבור לטיפולים אחרים. בניגוד לקצת חברים היה מיד לבוש ואץ אל החולה. למה הרגשתו בכל זאת אינה נוחה?גם לכאן הלא בא מתוך השתתפות בצער המשפחה ומתוך נימוסי שכנות,ולא היה מחויב לכך.הוא נזכר,שבגלל איזה דבר פעוט היתה אצלו לפני כחדשיים וחיכתה קודם הרבה זמן בתור.באותה הזדמנות יעץ לה להוריד משהו ממשקלה ושאל אותה,אם אינה סובלת מעצירות.היא צחקה לאמור,שזה בסדר,והוא בכל זאת יעץ לה לקחת פעמיים לחודש מן המלח הידוע.אמנם יש בזה כדי להזיק,אבל התועלת עולה על הנזק.שום מח לה מיוחדת לא היתה לה ולא נראתה כל סכנה באופק.מה אפשר היה לעשות עוד?הלא יד הגורל היתה בה,ומי יודע,מתי יבוא תורו.אורך א החיים בכלל יורד פלאים,ואין לרופאים השפעה על הבלאי האכזרי בכוח העצבים ועל שאר גורמי ההרס בזמננו.אילו היתה להם השפעה,היו ראשית כל משתמשים בה לטובתם הם ולא היו נקטפים כמו שמראה הסטטיסטיקה המרה.הרגשתו איננה נוחה מפני שעתה מתעוררת בו איזו נטיה בלתי ידועה לו,התעוררות לא שלמה, אלא רק למחצה. כיצאמי יתאושש לריביזיה מקיפה ומהעטכנית ויבדוק מחדש מה שלמד אצל מוריו החשובים! האם לא טוב להלחם במחלות על ידי זריקות ואבקות וניתוחים? כלום אפילו הדיאטות למיניהן אינן מספיקות,וצריך במקומן אורח-חיים אחר, הצריך לנסות לבנות הכל מחדש? הרופא נזכר במציאות:מוטב להיזהר מהבלים ושלא לחרוג מן המסגרת.האנשים מצטופפים ליד החלון ורבים עם הפקידה המחלקת את המספרים,וכשהם אחרי הכל מגיעים אלין,מקבלים הם על כל פנים משהו מיטיב, מפחית צרות,מרגיע כאב ומוסיף ביטחה.על הביקוש הזה מתבסס המוסד הגדול בו הוא עובד,והוא בורג קטנטן במנגנון כביר,לכן לא ינסה להפריע ואינו משתוקק להסתכסך ולעוף.ואילו על שיטת חיים אחרת יחשוב לעת-עתה הוא בעצמו,זה עניינו שלו,וענין משפחתו,ובזה איש לא יתערב.מצד אחר,התורות החדשות בכל זאת חשודות.

מי יודע אם לא ירעב בלי הבשר,אם אשתו לא תצחק לא כשיציע ניסוי כזה,ואם היא לא תדאג שזה עלול להזיק לו,חלילה..

זכרונות יותר רחוקים מובילים בלי משים אל הילדות,אל ימי התגבשות מושגים ראשונים,אל תקופת התגוששות ראשונה בין חוש ורגש ובין הוראות והדרכות. ברגשי אחוה קדמוניים מתייחס הילד אל כל חי. רגשות אלה לעתים אמנם מופרעים, כי אכזבות קדומות או דיכוי ראשון מגניבים לפעמים בדרכים העקומות של צורך לנקמה איזו מנה של סדיזם אל אותו היחס לבעלי החיים,לאחים ולאחיות הגדולים והקטנים.אבל הרגש החיובי לגביהם חזק יותר;כי זה הוא מוסרו הטבעי של אדם,לא פחות ולא יותר.להרוג אותם,לאכול את ההרוגים?! המחשבה המעורפלת וחסרת כל ידיעה נרתעת מחשד כזה.בלשון כבדה ומחפשת מלים פונה הפעוט אל הוריו בשאלה,איפה וממה עושים את הבשר.והטובים האלה,המזהירים משקר כלשהו ומענישים על כל סטיה מן האמת,נמלטים אל תירוץ,לאמור אשבבית-ההרושת מייצרים בשר. בודאי,הלא זה הוא המקור המסתורי לעצמים וחפצים והויית,שם מתהוים חמרים ושם מעניקים להם את צאאאאא צורותיהם.משם בא מה שלובשים ונועלים, וכלי הבית יצאו משם,גם הצלחות ובודאי חלק מן המאכלים המונחים עליהן. ברור,שרק חלק,כי המאכלים העסיסיים והמתוקים ביותר היו קודם על העצים. אך ההורים האמינו, שבאמתלה הצילו את ילדם מסכנה נוראה, מזו של סלידה מבשר,מסירוב שכמוהו כהתאבדות.. בעיניהם לא היה זה כי אם פיקוח נפש. והילד הלא רוצה להאמין להם,ומרצונו לא ייכנס אל סכסוך בין עדותו של נסיון ובין אמונתו בהורים.מסכסוך כזה נחלץ בדרך השקת בקרתו.

אולם גם גדולים משתיקים את בקרתם. שכני על הספסל הזה ממונה על מכונת מסובכות וממלא אחר תפקידו באמנה ובנהירות למופת.הוא יודע את המכונה על כל המוטל עליה,על צרכיה וחולשותיהוהוא מכיר,כמובן,את הסכנות האורבות לה.היא שומר באמונה ודואג לכך, שכל עוזריו יעשו כמוהו.מצפונו בסדר לגבי המכונות.אלא שבידו מופקד עוד משהו,כלומר גופו,חייו שלו,הוא בעצמו. ובעוד שהוא דואג לאמאמאת למכונה בקפדנות ואינו סומך על מקרים ואינו סובל שום קלות דעת,הנהו בעל בטחון לגבי בריאותו הוא וחייו הוא. או ביתר דיוק איננו כל כך בעל בטחון,כי הוא רואה היטב,איך חולפים בני תמותה. את אורך חיי המכונה הוא יודע לחשב,רק ימיו שלו חידה הם.לכן אין הוא בעצם בעל בטחון,אלא הוא רק משלים עם הגורל.אשר למכונה אין מקום לפטליזם, הלא הוא אחראי לה,ואחדיות ופט ליזם עולים בקושי בקנה אחד,ולא טוב להם בכפיפה אחת.בנוגע לחייו ואף לחיי משפחתו אי אפשר לדעת דבר,ולפי-כך מה אפשר לעשות? גם שאר הנאספים אינם מניחים לגורמי הרס אלמוניים לפעול.הם מפעילים כל ידיעתם ומשתלמים מדי יום ביומו ומיעלים את טיפולם באוצרות שבידיהם. לנגד עיניהם תמיד ערכם של נכסים אלה, חשיבותם לחברה,לארץ.בקרה של תקלה כלשהי יאוצו,יבדקו,יחקרו,עד שיתבררו הסיבות,ויסיקומסקנותיהם ויעמדו על משגים וילמדו מהם,לבל יחזור מה שקרה. האם גם לנוכח מות האשה הזאת יחקרו, ביסתבמשעבנתאמהמפלומטאמזתממקעפ למלה <u>מ_ד_ו_ע</u> ? או מתעלמים הם מן העובדה הבולטםגמלהעגנתם העקשמיתועמבצאחתלעלימפלותיאו שנזרתהפקסגהןגהפקבת הפאתי

בהודו חמי מזג הם,מדוע איפוא אינם מתרגשים עתה,כשהם מלוים אדם יקר בדרכו האחרונה? או אולי אין הוא כל כך יקר עליהם.והשקט איננו אלא אדישות? לא כן, הם אהבוהו ויאהבוהו ויוסיפו לאהבו,הלא חייו לא נגמרו,גלגולים אין מספר עוד צפויים לו ולכל המתאבלים עליו. המתהוה והנעלם,הבא וההולך,הנולד והנפטר, נראים מנוגדים רק לעין הצרה של הבריות המתמכרות לחיי שעה.גם האבלים האלה, שעמהם אנחנו עכשיו,שקטים להפליא ורחוקים להתייפח. אין הם יהודי פולין, אלא יוצאי ארץ אטלנטית וצוננת.החיים הנפשיים מתקיימים שם בתוך האדם,חינוכם איננו מניח להם הרבה ביטויים נראים לעין.בחוגי המדע האמפירי אין נטיה יתרה לאמונה בהמשךהקיום אחר המות.המגמה הכללית היא לחשוב את החיים לחד-פעמיים ובלתי חוזרים.ההשלמה עם ארכם המוגבל,ההולך ומצטמצם עוד יותר, - האם יש בה עקביות,יש בה הגיון כראוי לאנשי מדע,ההגיון המדריך אותם בכל השאלות אא החשובות פחות?

בשתיקה ובלחש שבביתן הזה כאילו עברו הדים מהדים שונים. מתחדש זכרם של דברי שילר, שהחיים אינם העליון בנכסים.כונתו היתה רחוקה מזלזול בחיים ומאדישות לגביהם.אדרבא,הוא אהב את החיים בכל מאודו. הוא התכון למטרות מסויימות אשר אדם שואף אליהן ואשר להן הוא מקדיש את כולו,עד כדי נכונות להקריב את עצמו להן.בזה הבליט את ערכו של תוכן החיים כנגד זה של חיים חסרי תוכן.אך המשורר-ההוגה לא חשב את מחשבתו עד תום.כי לא זו בלבד,שעם א החיים מתבטל גם תכנם;אלא לגבי חיים,שיש בהם תוכן,אין השאלה קיימת,ועל כן אין גם מקום לפתרונה האלטרנטיבי: בבאי של תוכן עליון,בתנאי שיש לחיים קשר למטרותיהם העליונות,הרי הם אמנם הנכס העליון.

לתוכן כזה,שבזכותו נעשים החיים לעליון בנכסים,חושבים גדולי ההוגים של כל העמים את השתלמותו של האדם.את העליה שאותה לא יפסיק כל עוד הוא חי. את שיפור מוסרו להלכה ולמעשה.לאו דוקא בדרך התבודדות,אלא בחיים כתיקונם, יום-יום.ההוגים הסיניים מדגישים,שהמוסר השלם הוא גם האושר השלם,ואין א אושר מבלעדי זה הנובע משלמותו המוסרית של אדם.

אולם מוסר מה הוא? הנה הדעות מחולקות עד כדי כך,שהטוב בעיני אחד א הוא הרע בעיני אחר.גם על עצם השאלה העיקרית הזאת נלמד לקח יקר מחכמי אא סין,שאסכולותיהם כה מפולגות ומנוגדות,ובענין האחד הזה כולם תמימי דעים. הטבע הוא המורה הטוב,ובלכתנו אחריו נעשה טובים ונאושר.במידה שאנחנו מתרחקים ממנו,פוחתת הברכה,רעות צומחות,מחלה ואסון משתלטים בנו.ובשובנו אל הטבע נפתח מקור עשירשל ברכה,כי ההרמוניה בין הטבע ובינינו היא הבריאות.בריאות ושמות אחו הן.אך להשגה זו דרוש אומץ רב.אל כניעה,אל ויתור.בהחלטה נחושה בלבד תוכל להגיע אל עצמך,אלשלמותך.לא בטיפולים ואף לא בדיאטות,אלא בטיהור חייך ותאומם לטבע. ההתאמה בין אדם לטבע היא ההתאמה בינו לעצמו.ידידי הרופא הטבעוני הירושלמי אמר לי פעם:"הבריות חושבות את הבריאות לסחורה.הן מתיימרות לקנותה אצל הרופא או אצ הרוקח." אכן, הבריאות היא ביטויה של שלמות,אין בריאות אחרתואין אליה דרך אחרת.

הבה נתאזר עוז ונלמד לקח מן המות.בלמדנו נעשה אותו למקור חיים.